

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA
TARBIYALANUVCHILAR BILAN PEDAGOGIK DIAGNOSTIKA
FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VOSITALARI**

Babayeva Dono Razzaqovna

*Toshkent davlat pedagogika universiteti
"Maktabgacha ta'lim metodikasi" kafedrasi professori*

**Xalimova Muxlisa Baxtiyor qizi,
Rajabova Muhsina Habibjon qizi**

Toshkent davlat pedagogika universiteti magistrлари

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha tálím tashkilotlrida tarbiyalanuvchilar bilan pedagogik diagnostika faoliyatini tashkil etish vositalari kórsatib berilgan.

Tayanch sózlar: ijodkor, hikoya, o'yin, tasavvur, faoliyat, muhit, bolalar, rivojlantirish, munosabat, hamkorlik, e'tibor.

Yoshlarning tarbiyalanganlik darajasini uzviy, tizimli diagnostika qilish ko'p jihatdan ta'limiy - tarbiyaviy faoliyatning ko'p qirraligi va shaxsning ijtimoiy - individual xususiyatlarining xilma-xilligi bilan tavsiflanadi. Ma'lumki, yoshlarning bilimlarni idrok yetishiga uning ilgarigi tajribasi, aqliy rivojlanish darajasi salmoqli ta'sir ko'rsatadi. Agar yangi materialga aniq bo'lmagan yoki noto'g'ri tasavvurlar va tushunchalar qo'shilsa, bu yangi taassurot yoshlar ongida noadekvat tarzda joy egallaydi. Natijada ularda xato bilimlar, noto'g'ri malakalar to'planib qolishi mumkin. Bu esa yoshlarning xatti - harakatlarida, ahloqiy xulq normalaridan chekinish alomatlarining paydo bo'lishiga sabab bo'ladi.

Pedagogik diagnostika shaxsni individual rivojlantirishda har bir pedagog tomonidan bolalar bilimni tahlil qilish va baholash ko'nikma malakalarini egallashga yo'naltirilgan jarayondir. Bu hol bolalarda olib boriladigan ta'lim-tarbiyaviy ishlarning tartibga solish va korreksiyalashning faol tartibiga o'tkazishga imkon beradi. Pedagogik diagnostika pedagogik bilish, har birining ko'ngliga yo'l topa olish singari murakkab masalalarni muvaffaqiyatli yechishda rahbar – metodistlarga yordam beradi. U bolalarning shahsiy xususiyatlarini bilishga imkon beradi va shu bilan birga pedagog kadrlar metodik ishlarning tashkil etilishidagi samarasini oshiradi.

- yillik va istiqbol rejaları tuzishda qaysi masalalarga ko'proq e'tibor berishni ongli ravishda belgilab beradi;

- hammaga nisbatan adolatli bo'lish - shahsiy munosabatlar bilan sinov natijalarini chalkashtirib yuborilmaganda eng ishonchli xulosalar beradi;

- tarbiyalanuvchi tomonidan butun ta'limni qay darajada o'zlashtirib olganligini to'g'ri baholab beradi;

- tarbiyalanuvchi - pedagog faoliyatidagi tipik xato va nuqsonlarni ishonchli tarzda ochib beradi.

Demakki, kelgusida faoliyatni qanday belgilash kerakligi ayon bo'ladi. Pedagogika bolaning xulq-atvor shakllari, kattalar, tengdoshlari bilan munosabatlari, ahloqiy bilimlari, hissiyotlari mavjudni chuqurlashtirish va yangisini o'zlashtirish, ahloqiy xatti - harakatlarning yangi shakllarini, ongini, hissiyotlarini, munosabatlarini rivojlantirish asosidir.

Psixologik past darajadan yuqoriroq darajaga ko'tarilish jarayoni sifatida ko'rib chiqiladi va ijobiy, ilgari olingan hayot tajribasiga tayanishni o'z ichiga oladi. Tayyorlov guruh tarbiyalanuvchilari bilan o'qish malakalarining pedagogik diagnostika faoliyatini tashkil etishning vositalari

Maktabgacha ta'lim tashkilotining muhim tarkibiy qismi o'rganilayotgan mezonlarga va umuman muammoga mos keladigan maxsus usul va texnikalarning mavjudligi hisoblanadi. Har bir metodikada standartlarga muvofiq ravishda tashxis mavzusi, qo'llanilish doirasi, predmetlar tarkibi, qo'llash tartibi to'g'ri ishlatilishini ta'minlaydigan tavsifga ega bo'lishi kerak. Metodikaning tavsifida metodikani ishlab chiqish tartibi, olingan ma'lumotlar, ularning ishonchliligi va asosliligi to'g'risidagi batafsil ma'lumotlar hisobga olinishi kerak. [1.26] Yuqoridagi me'yorlarga standartlashtirishning rivojlanishi va ekspertizada diagnostik vaziyatning xarakteristikasi boshqalarga yordam berish uchun ijtimoiy pedagog bilan vijdonan hamkorlik qiladigan subyektlarning ixtiyoriy ishtiroki aniq ta'rifi bilan birga kelishi kerak. Metodikadan tashqari, muammoni o'rganish turli xil ilmiy bilimlardan foydalangan holda ularning empirik statistikalari amalga oshiriladi.

Ta'limiy testlar - shaxs rivojlanishi va shakllanishining turli tomonlarini tashxislashning xilma-xil pedagogik va psixologik shakllaridan bir turidir. Mazkur testlarni quyidagicha tavsiflash mumkin:

- Idrok kuchi, aqliy qobiliyat, aqliy rivojlanish testlari.
- Faoliyatning turli sohalaridagi maxsus qobiliyat testlari.
- Ta'lim, o'zlashtirish, akademik natija testlari.
- Shaxsning alohida sifatleri (idrok, xotira, tafakkur, intellekt)ni aniqlash testlari.

Tarbiyalanganlik darajasini aniqlash testlari:

- Umuminsoniy sifatlarni shakllantirish testlari.
- Ahloqiy tushunchalarni shakllantirish testlari.

- Ijtimoiy va boshqa sifatlarning shakllanganligini aniqlash testlari.
- Shaxsning alohida sifatlari (temperament, iroda, xarakter)ni aniqlash testlari.

Pedagogik diagnostika - pedagogik bilish, har birining ko'ngliga yo'l topa olish singari murakkab masalalarni muvaffaqiyatli yechishda rahbar – metodistlarga yordam beradi. U bolalarning shahsiy xususiyatlarini bilishga imkon beradi va shu bilan birga pedagog kadrlar metodik ishlarning tashkil etilishidagi samarasini oshiradi.[2.42]

- yillik va istiqbol rejalari tuzishda qaysi masalalarga ko'proq e'tibor berishni ongli ravishda belgilab beradi;
- hammaga nisbatan adolatli bo'lish - shahsiy munosabatlar bilan sinov natijalarini chalkashtirib yuborilmaganda eng ishonchli xulosalar beradi;
- tarbiyalanuvchi tomonidan butun ta'limni qay darajada o'zlashtirib olganligini to'g'ri baholab beradi;

- tarbiyalanuvchi va pedagog faoliyatidagi tipik xato va nuqsonlarni ishonchli tarzda ochib beradi.

Demakki, kelgusida faoliyatni qanday belgilash kerakligi ayon bo'ladi.. Pedagogik diagnostika natijalari bolalar va ularning ota-onalariga xabar qilinishi, yetkazilishi kerak. Aks ta'sir sifatida ularning kelajakdagi faoliyatiga ham ta'sir ko'rsatish mumkin. Ma'lumotlar bolalarga ta'sirini, qo'yilgan maqsadga erishilganlikni nazorat qilish mumkin. Shunday nazorat turlaridan biri - testlar hisoblanadi.

Sinovlarni ishlab chiqishda ularning bolalarni o'qitish va rivojlantirish maqsadlariga qanchalik mos kelishi muhimdir. Diagnostik o'quv testlarining eng muhim mezonlari:

- samaradorlik (asosliligi, ko'rsatkichliligi),
- ishonchlilik (ehtimollik, to'g'rilik),
- farqlash (differensiallash).

Sinovning mazmuni uning mazmuni to'liqligi, tekshirishning har tomonlama aniqligi, o'rganilgan bilim va ko'nikmalarning barcha elementlarini mutanosib taqdim etish talabiga yaqinligidir.[3.21].

Sinovni tuzuvchi o'quv dasturining barcha bo'limlarini, o'quv qo'llanmasini diqqat bilan o'rganishi, mashg'ulotning maqsadi va aniq vazifalarini yaxshi bilishi kerak. Shundagina u muayyan toifadagi bolalar uchun samarali bo'lgan testlarni tuzishga qodir bo'ladi. Olingan bilimlar doirasida savolni aniq va ravshan bayon qilish test samaradorligining muhim shartidir.

Agar test o'zlashtirilgan tarkibdan tashqariga chiqsa yoki ushbu chegaralarga yetib bormasa, rejalashtirilgan tayyorgarlik darajasidan oshib kesa, unda u murojaat qilingan bolalar uchun samarali bo'lmaydi. Sinovning samaradorligi statistik usullar bilan aniqlanadi.

Adabiyotlar ro'yhati:

1. Babayeva D.R., Najmiddinova G.O. Bolalar nutqini o'stirish. –T.: Ilm ziyo-zakovat. 2020 y.
2. Psixologik va pedagogik diagnostika / Ed. I.Yu. Levchenko, S.D. - M.: Zabramnoy. 2006 yil.
3. Nurkeldiyeva D.A. va boshqalar. Barmoqlar mashqi va logopedik o'yinlar. - T.: 2017.

